

РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА
МИНИСТЕРСТВО ЗА ФИНАНСИИ

ФИСКАЛНА СТРАТЕГИЈА НА РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА 2010-2012

Скопје, декември 2009 година

СОДРЖИНА

ВОВЕД	3
ТЕКОВНИ ЕКОНОМСКИ ДВИЖЕЊА	4
1. МАКРОЕКОНОМСКИ ОСТВАРУВАЊА	4
2. ОСТВАРУВАЊЕ НА ОПШТ ВЛАДИН БУЏЕТ	7
2.1 Буџет на Република Македонија	7
2.2 Буџет на Локална самоуправа	10
ФИСКАЛНА ПОЛИТИКА ВО НАРЕДНИОТ СРЕДНОРОЧЕН ПЕРИОД	11
1. СРЕДНОРОЧНИ МАКРОЕКОНОМСКИ ДВИЖЕЊА	11
2. СРЕДНОРОЧНА ФИСКАЛНА РАМКА	13
2.1 Среднорочни проекции на Буџет на РМ	15
2.1.1 Проектирани приходи на Буџет на РМ	15
2.1.2 Проектирани расходи на Буџет на РМ	15
2.1.3 Проектиран дефицит и негово финансирање	19
2.2 Буџет на локална власт	20
КОРИСТЕЊЕ НА ПРЕТПРИСТАПНА ПОМОШ НА ЕУ	20
ДВИЖЕЊЕ НА ЈАВНИОТ ДОЛГ	24

Врз основа на член 16 став 2 од Законот за буџетите (Службен весник на Република Македонија бр.64/2005, 04/2008 и 103/2008), Владата на Република Македонија на седницата одржана на 13.12.2009 година, ја усвои Фискалната стратегија на Република Македонија 2010-2012.

ВОВЕД

Среднорочната фискална стратегија која се подготвува во согласност со Законот за буџети, ги дефинира насоките на макроекономската и фискалната политика за среднорочниот период неопходни за успешна реализација на целокупниот процес на планирање и извршување на Буџетот. Подготовката на Фискалната Стратегија на Република Македонија е во согласност со методологијата на развиените земји и во пракса се потврди како неопходна за успешно дефинирање на глобалните насоки на среднорочната економска политика и економски развој.

Основните стратешки приоритети на Владата на РМ за наредниот период се дефинирани како излегување на македонската економија од рецесија, постепено закрепнување на економскиот раст и подобрување на животниот стандард на населението, како и продолжување со реформските активности неопходни за пристапување на Република Македонија во ЕУ и НАТО. Вака дефинираните приоритети подразбираат:

- постигнување на позитивни стапки на пораст на македонската економија и зголемување на конкурентноста на економијата;
- одржување на макроекономската стабилност и курсот на денарот;
- одржување на висок степен на социјална заштита на најповредливите категории од населението, посебно во услови на сеуште присутни последици од светската економска криза;
- натамошно засилување на борбата против криминалот и корупцијата и почитување на правото;
- инвестирање во знаењето, образованието и здравството како најсигурен пат за создавање на стручни кадри и подобрување на животниот стандард,
- намалување на невработеноста преку подобрување на креирање на нови работни места и пораст на животниот стандард.

Актуелната светска економска криза претставува еден од најголемите предизвици на фискалните политики на сите земји погодени од кризата. Во првиот бран, додека кризата имаше чисто финансиски димензии, земјите од Централна и Источна Европа вклучувајќи ја и Република Македонија беа доста резистентни. Набргу овие земји се соочија со проблемот на аверзија на инвеститорите за вложувања во ризични подрачја, врз кој модел овие земји го базираа својот развој. Имено македонската економија во последните неколку години како и другите земји од регионот, својот модел на развој го базираше главно на порастот на странски и домашни инвестиции со повисок дефицит во тековната сметка, кој имаше здрави извори на финансирање во форма на директни и потфолио инвестиции, девизни дознаки од странство и слично.

Вториот проблем кој светската криза го наметна за македонската економија е намалената екстерна побарувачка (извозот), врз која основа дојде и до контракција на домашната побарувачка. Одлуките на банките за финансирање на населението и стопанството, како и одлуките на населението во однос на штедењето се исто така под влијание на светските очекувања. Сето ова особено се одрази во реалниот сектор во рамките на кој особено се погодени металургијата, текстилната индустрија и транспортот. Рецесијата во развиените земји значително ги лимитираше извозните можности на македонските фирми, што детерминираше висок пад на извозот со соодветни последици врз трговскиот дефицит.

Во контекст на ова, значајно е да се истакне дека Фискалната стратегија за периодот 2010-2012 година се подготвува во услови на променето макроекономско окружување, директно под влијание на последиците од глобалната економска криза, кој во голема мера ги диктира насоките и претпоставките на развојот на македонската економија.

ТЕКОВНИ ЕКОНОМСКИ ДВИЖЕЊА

1.МАКРОЕКОНОМСКИ ОСТВАРУВАЊА

Макроекономски движења и проекции за 2009 година

Финансиско економската криза која започна во САД и подоцна се прелеа преку Западна Европа во Источна Европа, не ја одмина ниту Република Македонија. И покрај тоа што кризата не го зафати македонскиот финансиски систем, сепак негативните ефекти од истата се одразија врз реалниот сектор, главно преку намалување на екстерната и домашната побарувачка за производи. И покрај тоа што во 2008 година беше остварен годишен раст на БДП од 4,8%, што е меѓу највисоките стапки во Европа во оваа кризна година, веќе во четвртиот квартал од 2008 година негативните ефекти од светската економска криза се пренесоа и во Република Македонија, придонесувајќи за опаѓање на вкупната економска активност.

Падот на реалниот БДП во првата половина од 2009 година изнесуваше 1,2%, во услови на остварен негативен раст во првиот квартал од 2009 година од -0,9% и пад од -1,4% во вториот квартал од годината. Сепак, анализирано во однос на останатите европски земји, каде во одредени случаи се забележани и двоцифрени негативни стапки на раст (во балтичките земји и до 18%), остварувањата на македонската економија се релативно добри. Тоа секако се должи на добрата кондиција на македонското стопанство со која влезе во кризата, врз основа на преземените реформи во последните три години (ниски даноци, намалени придонеси, подобрена бизнис клима), како и на преземените антикризни мерки од страна на Владата со вкупен ефект од над 300 милиони евра помош за македонските претпријатија со цел полесно да ја пребродат економската криза.

Уште во најраната фаза на кризата Владата на Република Македонија како одговор на глобалната економска криза усвои фискален пакет на мерки генерално поделени во две групи и тоа: 1/ Мерки насочени кон фирмите со нарушена ликвидност кои имаат заостанати придонеси, даноци и други јавни давачки, со цел репрограмирање на долговите и отпис на каматите, доколку редовно се плаќа главницата. Со завршувањето на рокот на пријавување евидентирани се барања од 2.807 компании за вкупен износ на побарувања од 165 милиони евра главнина и 60 милиони евра камата. Истовремено се изврши и конверзија на долгот на четири државни компании во траен влог на државата со цел зголемување на конкурентноста на овие фирми и нивна атрактивност за продажба; 2/ Вториот сет на мерки ги опфати намалените стапки на социјални придонеси, како и ослободувањето на фирмите од плаќање на данок на добивка за делот на нераспределената добивка (добивка која ќе ја инвестираат). Тоа претставува огромна поддршка за фирмите, на кои на овој начин им останаа на располагање средства во износ од над 150 милиони евра. Истовремено, беше извршено намалување на царинските стапки на суровините и репроматеријалите за голем број на суровини од текстилната индустрија, машини и опрема за металната индустрија, со цел македонските компании да бидат поконкурентни на меѓународниот пазар.

Во текот на 2009, во услови на засилени негативни ризици, Владата на Република Македонија одговарајќи на состојбите во македонската економија усвои нов пакет на 70 антикризни мерки. Во рамките на новиот антикризен пакет се усвоија и мерки за поедноставување на царинското работење и побрз проток на стоките на граница, мерки за регулирање на обврските и побарувањата помеѓу компаниите како и мерки во областа на транспортот за поддршка на превозниците. Во втората половина од 2009 беа обезбедени и средства за директна кредитна поддршка на приватниот сектор преку обезбедување на кредитна линија од ЕИБ во износ од 100 милиони евра, со цел обезбедување на поволни кредити за малите и средни претпријатија. Досега од кредитната линија на ЕИБ се одобрени средства во износ од 20 милиони евра, од кои првите 13 милиони евра веќе пристигнаа до фирмите.

По гранки, најзначаен пад во 2009 беше остварен во индустријата, која беше погодена од намалената извозна побарувачка. Исто така пад беше забележан и во секторот сообраќај и врски (-5,2%), заради намалениот транспорт на извозни стоки. Од друга страна, градежништвото, трговијата, земјоделството и јавната управа се сектори кои со остварениот позитивен раст го ублажија падот на БДП. Првите знаци на стабилизација на економијата се почувствуваа во текот на август и септември, кога индустриското производство, на месечно ниво забележа двоцифрен раст од 13,6% и се надоврза на месечниот раст реализиран во август 2009 година (7,5%).

Во секој случај, споредено со земјите во регионот евидентно е дека рецесијата во Република Македонија беше поплитка и побрзо го достигна своето дно, што е констатирано и во извештаите на ММФ.¹

Како и другите мали и отворени економии со релативно недиференцирана производствена структура, македонскиот извоз трпеше негативни последици од намалената побарувачка од странските партнери, пред сè фирми од еврозоната. Во надворешниот сектор беше забележан остар пад на извозот во периодот јануари-септември 2009 година од 32,1%, додека падот на увозот беше помал и изнесуваше 25,7%, при што трговскиот дефицит се намали за 10 процентни поени споредено со истиот период од 2008 година. Во услови на понизок трговски дефицит, како и речиси исто ниво на приватни трансфери како минатата година, во анализираниот период дефицитот на тековната сметка изнесуваше 6,4% од планираниот БДП.

Дефицитот во тековната сметка на платниот биланс иницијално оствари зголемување, но набрзо во вториот квартал од 2009 почна да се намалува. Прилагодувањето на дефицитот ја имаше таа динамика затоа што извозот беше веднаш и директно погоден од светската криза, додека увозот иницијално остана на повисоко ниво, при истовремено намалување на приватните трансфери од дознаки и слично. Но веќе во вториот квартал од 2009 е остварена позначајна контракција на увозот, додека стапките на намалување на извозот беа пониски. Тоа помогна да се намали дефицитот во тековната сметка на билансот на плаќања, а соодветно и притисокот на девизиот пазар. Позитивен ефект во таа насока имаше и приливот на девизи преку издавањето на еврообврзницата од страна на Владата во износ од 175 милиони евра, како и закрепнувањето на приливите на девизни средства врз основа на дознаки од странство. Врз таа основа, девизните резерви кои во вториот квартал го достигнаа дното од околу 1,2 милјарди евра, почнувајќи од јуни почнаа да растат и до крајот на номври, во целост ги искомпензираа загубите остварени во првите месеци од 2009. На крајот на номври, девизните резерви достигнаа високо ниво од 1.580 милиони евра, што е за 80 милиони евра повеќе од нивото од декември 2008.

¹ IMF Staff Report for the 2009 Article IV Consultation, November 24, 2009

Индексот на трошоци на живот, како просек, во десетте месеци од годината изнесува -0,6%, што претставува состојба на дефлација во економијата. Ваквата појава, која е присутна веќе четири месеци во континуитет, е секако неповолна и укажува на преголема исрпеност на ликвидноста од економијата. Истовремено, тоа укажува на потребата од релаксирање на монетарната политика и зголемување на кредитната поддршка на стопанството.

Наспроти економските предизвици со кои е соочена македонската економија, во социјалната сфера се регистрирани позитивни остварувања. Имено, последните статистички податоци за пазарот на работна сила во вториот квартал од 2009 година (население на возраст од 15 - 64 години²) покажуваат пораст на бројот на вработени за околу 31.000 лица во однос на истиот квартал од минатата година, или за 4,9% од вкупната вработеност. Со тоа, стапката на вработеност, на квартално ниво, се зголеми за 2 п.п. и достигна 43,8%. Стапката на невработеност во вториот квартал од 2009 година изнесува 31,9%, што во однос на 2008 година претставува намалување за 1,6 п.п. Всушност, стапката од 31,9% претставува најниско ниво на невработеност во последните 7 години во Република Македонија. Основниот фактор кој влијаеше во насока на намалување на невработеноста, дури и во услови на криза, е спроведувањето на неколку значајни реформи, од кои најзначајно е намалувањето на стапките на социјални придонеси кое се реализираше во 2009 година. Покрај тоа, позитивно влијание врз евидентирањето на вработеноста имаше и концептот на бруто плата, редовната контрола на стопанските субјекти за намалување на сивата економија во сферата на вработувањето, бројните активни мерки за зголемување на вработеноста, како и концептот на низок рамен данок.

Во периодот јануари-септември остварен е номинален раст на просечната нето плата од 26,1% и реален раст од 26,6%, кој се должи пред сè на еднократниот ефект од воведувањето на концептот на бруто-плата и остварената ниска стапка на инфлација во овој период. Успешната примена на реформата бруто плата овозможи да се подобри финансиската дисциплина, како и редовноста во исплата на платите и придонесите за работниците. Така, во септември 2009 година, само 2,6% од работниците не примиле плата, што е за 5,7 процентни поени помалку во споредба со истиот период од 2008 година.

Во доменот на јавните финансии, во 2009 година беше водена контрациклична фискална политика насочена кон ублажување на последиците од светската економска криза врз македонската економија, при истовремено задржување на макроекономската стабилност. Според оценките на ММФ, фискалната политика со буџетски дефицит од 2,8% беше сосема адекватна во услови на криза и преку одржување на повисоко ниво на инвестиции, помогна да се ублажат последиците од светската криза врз македонското стопанство. Воедно, ова ниво на буџетски дефицит е фискално одржливо бидејќи овозможува одржување на ниско ниво на јавен долг под 25% од БДП.

Во функција на прилагодување на фискалната политика на состојбите во економијата и како значаен сегмент од антикризните мерки, во текот на 2009 се извршија два ребаланси на буџетот. Основната цел беше да се зачува таргетот за буџетски дефицит од 2,8% од БДП, за што во услови на намалени буџетски приходи заради кризата, беше неопходно значајно кретење на расходите. Во таа насока, беа преземени мерки за штедење преку: забрана на нови вработувања, одложување на планираното зголемување на платите на јавната администрација, намалување на сите непродуктивни трошоци и на капиталните проекти со предоминантна увозна компонента, за сметка на проектите кои значат ангажирање на градежниот сектор и домашните компании. Беа ревидирани и

² Според методологија на Еуростат

основните макроекономски проекции врз основа на кои се проектираат приходите на буџетот. Така, во услови на висок пад на економската активност во земјите од ЕУ кои се најзначаен трговски партнер на Македонија, како и затегнати домашни услови за кредитирање кои го ограничија пристапот до кредити и резултираа во намалување на домашната побарувачка, растот на БДП беше проектиран на -0,6%, а стапката на инфлација на 0,1%.

Селектирани макроекономски индикатори за избрани економии од ЦИЕ									
	Реален раст на БДП			Инфлација (CPI)			Тековна сметка на платниот биланс (% од БДП)		
	2007	2008	2009*	2007	2008	2009*	2007	2008	2009*
Бугарија	6,2	6,0	-5,9	7,6	12,4	7,9	-25,5	-26,6	-26,0
Турција	4,5	0,9	-5,8	8,8	10,3	9,1	-5,8	-6,3	-5,4
Полска	6,8	5,0	1,2	2,6	4,3	3,5	-4,5	-5,2	-6,1
Романија	6,3	6,2	-8,0	4,9	7,8	5,7	-13,9	-13,5	-13,0
Словачка	10,4	6,4	-5,8	1,9	4,0	3,5	-5,1	-5,6	-4,7
Словенија	6,8	3,5	-7,4	3,8	6,2	3,7	-4,0	-6,3	-6,3
Република Чешка	6,1	2,5	-4,8	3,0	6,6	3,1	-1,5	-1,9	-2,2
Западен Балкан									
Албанија	6,0	8,0	0,4	2,9	3,4	1,5	-10,6	-14,8	-11,3
Босна и Херцеговина	6,0	5,4	-3,0	1,5	7,4	2,1	-10,4	-14,9	-9,3
Хрватска	5,5	2,4	-5,8	2,9	6,5	4,5	-8,6	-10,5	-10,2
Србија	6,9	5,5	-2,0	6,8	10,9	10,0	-14,9	-17,6	-12,2
Македонија	5,9	4,8	-0,6	2,3	8,3	0,1	-7,2	-13,1	-10,1

* проекција; Извор: Европска Комисија и Еуростат

2. ОСТВАРУВАЊЕ НА ОПШТ ВЛАДИН БУЏЕТ

Вкупните приходи на Општиот владин буџет (Буџетот на РМ и буџетите на единиците на локална самоуправа) во десетте месеци од годината се реализираа на ниво од 110.666 милиони денари, додека вкупните расходи се реализираа во износ од 119.259 милиони денари, при што остварен е дефицит од околу 2,17% од БДП.

2.1 Буџет на Република Македонија

Динамиката на остварување на приходите и расходите во 2009 година беше под силно влијание на светската економска криза и негативните последици врз македонската економија. Сепак успешно спроведените даночни реформи во последните неколку години во голема мера ја подобрија отпорноста и издржливоста на македонската економија и ги амортизираа екстерните удари на кризата. Фактот што во последните две години македонските претпријатија плаќаат најниски даноци во Европа од само 10%, покажува дека фискалната политика е во функција на поддршка на стопанството. Ако кон ова се додадат и ефектите од намалувањето на стапките на придонесите и ослободувањето од плаќање на данок на добивка (освен за добивката распределена во дивиденда), реално може да се констатира дека фискалната политика е оптимално поставена за поддршка на економијата како во добри економски години, така и во услови на економска криза.

Сепак, општото намалување на економската активност влијаеше во периодот јануари - октомври 2009 да биде остварен дефицит на Буџетот на РМ во висина од 8.869 милиони денари или 2,2% од БДП. Притоа, основниот буџет оствари дефицит од 8.503 милиони денари, на сопствените сметки е остварен суфицит од 116 милиони денари, а на сметките на фондовите е остварен дефицит од 482 милиони денари. Дефицитот на консолидираниот буџет се должи на остварување на буџетските приходи во износ од 105.251 милиони денари и извршување на буџетските расходи во износ од 114.120 милиони денари. За финансирање на дефицитот, реализирани се приливи по основ на задолжување со краткорочни хартии од вредност (во износ од 2.848 милиони денари), кредитни линии од Светска банка и ЕБРД (1.061 милиони денари за финансирање на инфраструктурните проекти на Агенцијата за патишта), приливи по основ на кредитни линии за финансирање на одделни проекти (во износ од 771 милиони денари), издадена евробврзница (10.697 милиони денари) и полнење на депозитната сметка на буџетот во износ од 373 милиони денари. Во исто време реализирани се одливи по основ на отплата на долг во износ од 6.881 милиони денари, од кои 717 милиони денари за отплата на главница на кредити за Агенцијата за патишта.

Во рамките на *вкупните приходи* на Буџетот на Република Македонија, 89.478 милиони денари се реализирани по основ на даночни приходи и социјални придонеси, односно 85% од вкупните изворни приходи. *Даночните приходи* во овој период се реализираа во износ од 57.782 милиони денари. Намалувањето на даночните приходи е присутно скоро кај сите даноци, при што особено е изразено кај данокот на добивка. Приходите од ДДВ се умерено пониски како последица на намалениот промет во земјата (кој во овој период од годината е намален за 12%), како и намалениот увоз. Приходите по основ на персонален данок на доход се реализираат на предвиденото ниво, имајќи ги предвид планираните проекции и последиците од кризата.

Социјалните придонеси се реализираа во износ од 31.696 милиони денари, што е за 3% повеќе од планираниот износ за овој период од годината, односно за 9% повеќе од истиот период во 2008 година. Ваквата позитивна динамика е секако резултат на ефектите од интегрираната наплата на придонесите во УЈП, новиот концепт на бруто плата, превземените контроли кај даночните обврзници и ефектите од имплементацијата на законските решенија за отпис на каматите.

Неданочните приходи се реализираа во износ од 13.957 милиони денари, главно по основ на уплата на профит од Народна банка во износ од 1.161 милиони денари, дивидендата од АД Телеком во износ од 2.400 милиони денари, административни и судски такси во износ од 1.568 милиони денари, како и од наплатени патарини во износ од 1.450 милиони денари. Приходите од казни изнесуваа околу 440 милиони денари, што е само 0,3% од вкупниот износ на приходи планиран во буџетот за 2009 година. *Капиталните приходи* се реализираа во износ од 909 милиони денари, главно од приватизација и закуп на градежно земјиште, како и од продажба на станови и друг општествен имот.

Вкупните расходи на консолидираниот буџет во периодот јануари – октомври изнесуваа 114.120 милиони денари, при што тековните расходи изнесуваа 103.709 милиони денари. Во овој период исплатени се вкупно 18.890 милиони денари за *плати и надоместоци* на вработените во јавната администрација, во услови на строго контролирана динамика на нови вработувања (исклучиво по НПАА поврзано со евроинтегративниот процес и Рамковниот договор).

Преземените антикризни мерки за штедење собено позитивно се одразија на намалување на расходите за *стоки и услуги*, кај кои е евидентна пониска реализација во однос на планираните износи (68,6%). Тоа пред се е резултат на ригорозни контроли на непродуктивните трошења поврзани со патувања,

репрезентација, трошоци за мобилни телефони, исплата на разни надоместоци и др. Доминантно учество во тековните расходи имаат *социјалните трансфери*, кои во овој период изнесуваа 69.976 милиони денари. Во овие рамки редовно се сервисираа обврските на државата во областа на загарантираната социјална заштита на најповредливите категории на населението, при што најзначаен дел се парични надоместоци на социјално загрозените домаќинства и надоместоци по основ на детски додаток. За редовна исплата на *пензиите* зголемени со ефектот од редовното зголемување од 3,5%, се наменија 30.271 милиони денари, при просечно ниво на пензија од 9.870 денари. Трансферите до приватните пензиски фондови се реализираа во износ од 2.418 милиони денари. За исплата на *паричен надоместок на невработените лица* преку Агенцијата за вработување се наменија 1.759 милиони денари, за материјално обезбедување на 25.253 лица. Покрај редовната и навремена исплата на надоместоците на невработените лица, Агенцијата за вработување во овој период реализираше и активни мерки за вработување, проектот за самовработување и организирање на јавни работи на невработените лица. Средствата за финансирање на *здравствените услуги и надоместоци* се реализираа во износ од 15.641 милиони денари. Фондот за здравствено осигурување во овој период од годината продолжи со активностите за воведување на трезорското работење на јавните здравствени установи и тековно обезбедување на средства за нормално функционирање на јавните здравствени установи. Во рамки на *другите трансфери*, од буџетот редовно се трансферираа дотациите до единиците на локална самоуправа, при што 974 милиони денари од приходот од данок на додадена вредност се трансферираше на локално ниво. Дополнително 9.608 милиони денари се трансферираа како блок дотации за финансирање на пренесените надлежности во вкупно 68 општини во втора фаза на децентрализација, како и наменски дотации за финансирање на материјалните трошоци во локалните јавни установи. За разлика од минатата година, во 2009 навремено започнаа активностите за доделување на субвенции во земјоделието, при што во десетте месеци исплатени се вкупно 84% од планираните средства за оваа намена за 180.977 корисници.

За редовно сервисирање на обврските по основ на *камати* се наменија 1.764 милиони денари согласно амортизационите планови за домашно и надворешно задолжување, од кои 864 милиони денари се однесува на камати по надворешно задолжување.

Капиталните расходи во периодот јануари-октомври 2009 се реализираа на ниво од 10.411 милиони денари, при што капиталниот трансфер до Агенцијата за патишта изнесуваше 2.215 милиони денари. Реализацијата на капиталните расходи во 2009 е за нијанса поинтензивна од претходните години. Сепак, слабостите евидентирани во оваа сфера во целиот трансзиционен период, упатуваат на неопходноста од дополнителни зајакнувања на институционалниот капацитет на јавниот сектор за подобра подготовка и реализација на капиталните расходи.

Реализираните приливи во буџетот овозможува редовна *отплата на главница* по превземените обврски по кредити во износ од 6.881 милиони денари, од кои 2.049 милиони денари по основ на странско задолжување и 4.832 милиони денари по основ на домашно задолжување, со кои се обезбеди редовна отплата на главницата по надворешниот и внатрешниот долг на Република Македонија.

	Буџет 2009	Реализација во периодот јануари- октомври 2009
Буџет на Република Македонија		
1. ВКУПНИ ПРИХОДИ	138,459	105,252
1.1. Даночни приходи и придонеси	112,940	89,478
1.1. 1 Даночни приходи	74,010	57,782
1.1. 2 Придонеси	38,930	31,696
1.2. Неданочни приходи	20,978	13,957
1.3. Капитални приходи	1,675	909
1.4. Донации	2,866	908
2. ВКУПНИ РАСХОДИ	149,594	114,120
2.1. Тековни расходи	130,326	103,709
2.1.1 Плати и надоместоци	23,516	18,890
2.1.2 Стоки и услуги	19,075	13,079
2.1.3 Трансфери	85,235	69,976
2.1.4 Камати	2,500	1,764
2.2. Капитални расходи	19,268	10,411
2.3. Идни владини политики		
3. ДЕФИЦИТ	-11,135	-8,868
4. ФИНАНСИРАЊЕ НА ДЕФИЦИТ	11,135	8,868
4.1 Прилив	19,167	15,749
4.1.1 Приходи од приватизација	55	51
4.1.3 Странски кредити	14,676	12,529
4.1.3 Домашно задолжување	4,436	2,797
4.1.4 Депозити/ Дополнителни извори	0	372
4.2 Одлив	8,032	6,881
4.2.1 Отплата по странско задолжување	2,240	2,049
4.2.2 Отплата по домашно задолжување	5,792	4,832
4.2.3 Купување на државни картии од вредност		0

2.2 Буџет на Локална самоуправа

Со унапредување на буџетскиот процес се подобри транспарентноста и начинот на известување согласно меѓународните стандарди на буџетите на ЕЛС. Истовремено носењето на буџетски календар од страна на општините и почитување на роковите утврдени со истиот се покажа како позитивна алатка во вкупниот буџетски процес.

Со отпочнување на трансферите на блок дотации од Централниот буџет во средината на 2007 година во 42 општини и на наменските дотации во останатите општини, реализираните приходи изнесуваат околу 3% од БДП. Во 2009 година со подобрена наплата и ажурирана база на податоци на даноците на имот и комунални такси како и со трансферирањето на блок дотациите од Централниот

буџет, кои ги вклучуваат и платите на вработените во локалните јавни установи, се очекува зголемување на приходите на локалната власт на ниво од околу 6% од БДП.

Сопствените приходи на општините се обезбедуваат од локалните даноци и такси во рамки на утвдениот распон на стапки кои се пропорционални и кои се утврдуваат од страна на Советот на општината. Трансферите до единиците на локалната самоуправа кои се обезбедуваат од Централниот буџет во вид на наменски, блок и капитални дотации се обезбедуваат со Буџетот на Република Македонија за тековната фискална година.

Со воведување на данокот на имот за деловни згради и деловни простории, со зголемувањето на комуналната такса за улично осветлување и со дополнителните административни такси значително се зголемија приходите на ЕЛС.

Дополнителен приход на единиците на локална самоуправа се обезбедува и со распределба на приходите од користењето на јавните национални добра (минерални сировини) при што на општините им се обезбедува приход од концесии во висина од 40% од утвдениот надоместок за концесии во случаи кога јавното добро што се експлоатира се наоѓа на територијата на соодветната општина.

Во структурата на приходите значително е учеството на приходите од данокот на имот и комунални такси, како и трансферите од централната власт. На расходната страна на Буџетот на локалната власт значајно е учеството на капиталните расходи. Меѓутоа со финансирањето на пренесените надлежности со блок дотации значајно е изменета структурата на расходите во корист на тековните расходи, во кои се вклучени и платите на вработените во образованието, културата и детската и социјална заштита.

Од почетокот на 2009 година во 68 општини што ги исполнија условите за премин во фаза на целосна фискална децентрализација. Консолидираното управување со јавните финансии и примената на буџетските принципи во финансирањето на единиците на локалната самоуправа, како и зајакнатите финансиски контроли овозможува успешно реализирање на фискалната децентрализација и добро управување со јавните финансии на локално ниво. Во текот на годината редовно се трансферираа наменските и блок дотации од Централниот буџет со што се обезбеди нормално и динамички усогласено финансирање на надлежностите кои преминаа на локално ниво.

ФИСКАЛНА ПОЛИТИКА ВО НАРЕДНИОТ СРЕДНОРОЧЕН ПЕРИОД

1. Среднорочни макроекономски очекувања 2010-2012

Владата на Република Македонија останува доследна на своите заложби да обезбеди континуитет на економската политика насочена кон забрзување на економскиот раст, зголемување на конкурентноста на македонската економија и подобрување на животниот стандард на граѓаните. На среден рок, се очекува ефектите од економската криза во светот да бидат надминати, а Република Македонија да се врати на патеката на остварување релативно високи стапки на економски раст и да го продолжи процесот на приближување кон европските економии.

Во 2010 година, како пост-кризна година, се очекува да дојде до закрепнување на економијата и враќање на позитвната стапка на економски раст, при што се предвидува дека бруто домашниот производ ќе порасне за 2%. Инфлацијата се предвидува да изнесува 2%. Остварувањето на предвидениот економски раст во

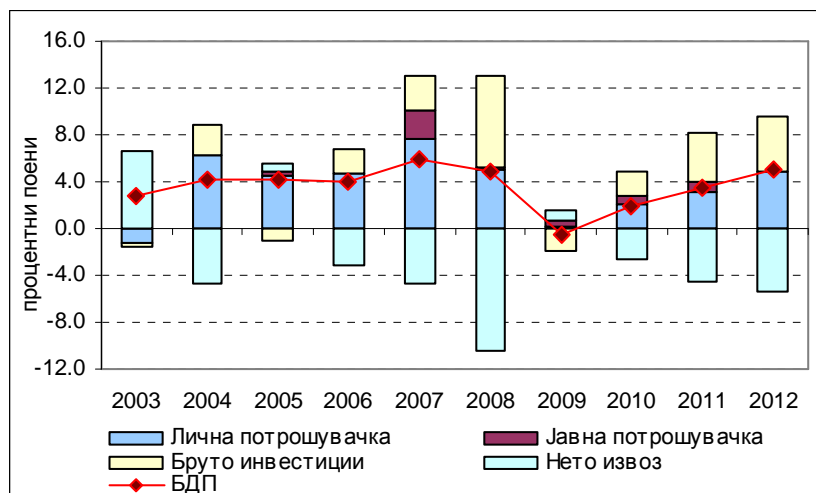
2010 ќе биде овозможено преку зголемената извозна побарувачка на македонските производи врз основа на заздравување на европските економии. Во иста насока се очекува да делува и умереното подобрување на состојбите на финансискиот и кредитниот пазар. На среден рок, повисоки стапки на раст се очекуваат во 2011 (3,5%) и 2012 година (проектиран раст од 5%). Ваквите проекции се темелат на очекувањата за надминување на светската економска криза во земјите најголеми трговски партнери на Република Македонија, како и очекуваниот пораст на цените на светските берзи на најзначајните извозни производи во Република Македонија. Се разбира, светското закрепнување ќе значи и реализација на добар дел од претходно најавените инвестициски проекти во Република Македонија, што ќе придонесе за интензивирање на економската активност.

Од аспект на расходната страна, позитивен придонес врз економскиот раст се очекува да дадат инвестициите и личната потрошувачка, имајќи ги во предвид очекувањата за умерен раст на вработеноста и кредитите кон приватниот сектор. Бруто инвестициите, по силниот пад кој се предвидува за 2009 година, се очекува во следниот тригодишен период постепено да заздравуваат и да остварат повторно двоцифрен реален раст во 2011 и 2012 година, како резултат на ефектуирањето на моментално одложените капитални инвестиции поради кризата, како и поради реализацијата на предвидените инфраструктурни проекти во програмата на Владата. Реализацијата на најавените инвестиции во технолошко-индустриските зони, аеродромите, инфраструктурата и енергетиката, се претпоставки врз чија основа се базираат очекувањата за реален раст на инвестициите и нивен позитивен придонес во растот на БДП.

Од друга страна, намалувањето на трошоците на работна сила, како резултат на дополнителното намалување на социјалните придонеси, воспоставениот катастар на целата територија на Република Македонија, е ослободувањето на добивката од оданочување, препораката од страна на Европската комисија за почеток на преговорите, како и намалениот политички и финансиски ризик на земјата, се очекува да претставуваат значаен поттик за странските и домашните инвеститори.

Општото заживување на европските економии, како и структурните реформи за олеснување на надворешната трговија се очекува позитивно да влијаат врз извозот кој се предвидува дека ќе оствари позитивен реален раст од 12% во периодот 2010-2012 година. Со оглед на тоа што македонската економија е високо увозно зависна, односно дека најголем дел од инвестициските производи (машини и опрема) доаѓаат од увоз, очекувањата се дека увозот ќе расте со стапка од 13% во реални вредности.

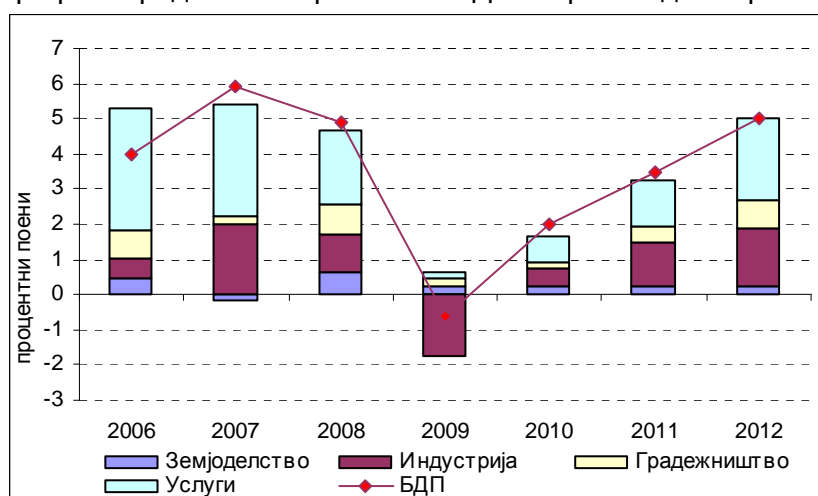
График: Придонес кон растот на БДП - Расходна страна

Извор: Министерство за финансии

Од аспект на производствената страна на БДП, главен двигател на растот се очекува да биде секторот на услуги: трговијата, транспортот, туризмот и финансискиот сектор се очекува да реализираат умерен реален раст во 2010 година, кој се очекува да се интензивира до 2012 година. Висок раст се предвидува да оствари телекомуникацискиот сектор, имајќи во предвид дека Република Македонија сериозно напредува во користењето на информатичката технологија и во процесот на дигитализација. После очекуваната контракција во 2009 година, се очекува постепено заздравување на индустриското производство со реален раст од 2,4% во 2010, 5,6% во 2011 и 7,3% во 2012 година. Во секторот градежништво, како резултат на амбициозната владина програма за инфраструктурален развој на земјата, се предвидува реалниот раст да достигне до 10% во 2012 година (2,3 во 2010 година и 6,6 во 2011 година).

График: Придонес кон растот на БДП – Производна страна

Извор: Министерство за финансии

На среден рок се очекува умерен раст на стапката на инфлација која се предвидува дека ќе биде ниска и дека во периодот 2010-2012 година ќе се движи помеѓу 2% и 3%.

Во социјалниот сектор, се очекува да продолжи растот на вработеноста присутен во 2009 година. Имено, според проекциите во 2010 година растот на вработеноста се очекува да биде поголем од 3%, а невработеноста ќе се намали за 1,5% до 2%, со што до крајот на 2010 година невработеноста во Република Македонија ќе се намали на ниво под 30%.

2. Среднорочна фискална рамка

Фискалната политика на среден рок треба да биде избалансирана меѓу остварувањето на две цели: а/ на пократок рок, да одговори на потребата за ублажување на флукуациите на бизнис циклусот, односно да влијае во насока на неутрализирање на последиците од светската економска криза преку водење на контрациклична (во случајов умерено експанзивна) фискална политика; на подолг рок, фискалната позиција мора да биде водена од потребата за воспоставување на одржливо ниво на јавен долг, преку одржување на умерено ниво на буџетски дефицит кое нема да придонесува за пораст на нивото на јавниот долг над долгорочно одржливото ниво.³

³ Проценките на МФ се дека тоа е ниво на јавен долг од 30% од БДП

Согласно стратешките определби на Владата за постепено намалување на учеството на јавниот сектор, проекциите на приходите на *консолидираниот владин буџет* во наредниот тригодишен период бележат релативно намалување и тоа од 36,7% од БДП во 2010 година на 34,3% во 2012 година. Тоа е резултат на политиките на намалување на даноците, придонесите и царините, кое ќе обезбеди простор за ослободување на расположливите средства во приватниот сектор и нивно насочување кон зголемени инвестиции и нови работни места, што директно ќе го забрза развојот на домашната економија.

Соодветно на тоа, на среден рок се предвидува и намалување на јавната потрошувачка. Вкупните расходи во периодот 2010-2012 во услови на рационално управување со јавните финансии на сите нивоа на власт, согласно планираните политики и ниското ниво на буџетски дефицит бележат намалување и тоа од 39,2% во 2010 на 36,4% во 2012 година.

КОНСОЛИДИРАН ОПШТ ВЛАДИН БУЏЕТ	2010	2011	2012
(милиони денари)			
Консолидиран општ владин Буџет -Приходи	151,474	154,898	160,912
% од БДП	36.7	35.6	34.3
Консолидиран општ владин Буџет-Расходи	161,927	165,969	170,516
% од БДП	39.2	38.1	36.4
Консолидиран општ владин Буџет- Дефицит	-10,453	-11,071	-9,604
% од БДП	-2.5	-2.5	-2.0
Централен Буџет-Приходи	85,350	88,004	93,451
% од БДП	20.7	20.2	19.9
Централен Буџет-Расходи	94,547	97,338	100,680
% од БДП	22.9	22.4	21.5
Централен Буџет-Дефицит	-9,197	-9,334	-7,229
% од БДП	-2.2	-2.1	-1.5
Вонбуџетски Фондови-Приходи	44,459	44,417	44,397
% од БДП	10.8	10.2	9.5
Вонбуџетски Фондови-Рсходи	45,715	46,154	46,772
% од БДП	11.1	10.6	10.0
Вонбуџетски Фондови-Дефицит	-1,256	-1,737	-2,375
% од БДП	-0.3	-0.4	-0.5
Буџет на локална власт-Приходи	21,665	22,477	23,064
% од БДП	5.3	5.2	4.9
Буџет на локална власт-Расходи	21,665	22,477	23,064
% од БДП	5.3	5.2	4.9
Буџет на локална власт-Дефицит	0	0	0
% од БДП	0.0	0.0	0.0
Бруто домашен производ	412,591	435,492	468,698

Вака утврдените основни постулати на фискалната политика вовозможуваат на среден рок да се реализира оптимално ниво на буџетски *дефицит од околу 2 %* од планираниот бруто домашен производ.

2.1 Среднорочни проекции на Буџет на Република Македонија

2.1.1 Проектирани приходи на Буџет на Република Македонија

Проекцијата на *изворните приходи на Буџетот на Република Македонија* за наредниот среднорочен период воглавно се базира на реализираните и ревидирани приходи во тековната 2009 година, и очекуваните макроекономски индикатори за наредниот период. При проекцијата на приходите се имаа во предвид и ефектите од досегашните реформи во даночната сфера, особено ефектите од ослободувањето од обврската за плаќање на данок на добивка, функционирањето на канцеларијата за големи даночни обврзници и електронско доставување на даночни формулари, проширување на капацитетот на постојниот портал е-даночни услуги за електронско доставување на даночните пријави на малите и средни даночни обврзници, политиката за намалени социјални придонеси како и ефектите од интегрираната наплата на сите видови придонеси и персоналниот данок на доход.

Врз овие основи вкупните приходи за периодот 2010-2012 година се планирани во висина од околу 33% од планираниот БДП. Притоа, во структурата на планираните приходи и понатаму најголемо учество имаат даночните приходи со околу 55%, приходите по основ на социјални придонеси со околу 28%, неданочни и капитални приходи со околу 15,3%, додека остатокот од приходите се очекува да се реализираат од ИПА фондовите. Во рамките на даночните приходи најзначаен износ на приходи ќе се оствари по основ на ДДВ, персонален данок на доход и акциза.

Проекциите на *социјалните придонеси* кои претставуваат изворни приходи на фондовите за пензиско, здравствено осигурување и вработување, во наредниот среднорочен период бележат благо намалување согласно политиката за нивно намалување, вклучувајќи ги и ефектите од успешната имплементација на реформата за интегрирана наплата на социјалните придонеси и персоналниот данок и концептот на бруто плата. Во структурата на приходите по основ на социјални придонеси најголемо е учеството на придонесите за пензиско осигурување кое е на ниво од околу 68% и придонесите за здравствено осигурување на ниво од околу 28%, додека придонесот за вработување е на помало ниво. Ваквата структура на социјалните придонеси е согласно законско утврдените стапки на придонеси од плата на вработените.

Неданочните приходи во наредниот среднорочен период учествуваат со околу 12% во рамки на вкупните приходи, а во истите најзначајно е учеството на приходите по основ на профит од Телеком и НБРМ, продажба на земјиште, административни такси, како и приходите од патарини и регистрација на возила кои ги остварува Агенцијата за државни патишта.

Во проекцијата на приходите од *странски донации*, планирани се донациите што буџетските корисници ќе ги реализираат за конкретни проекти, како и повлекувањата од предпристапните фондови на Европската Унија.

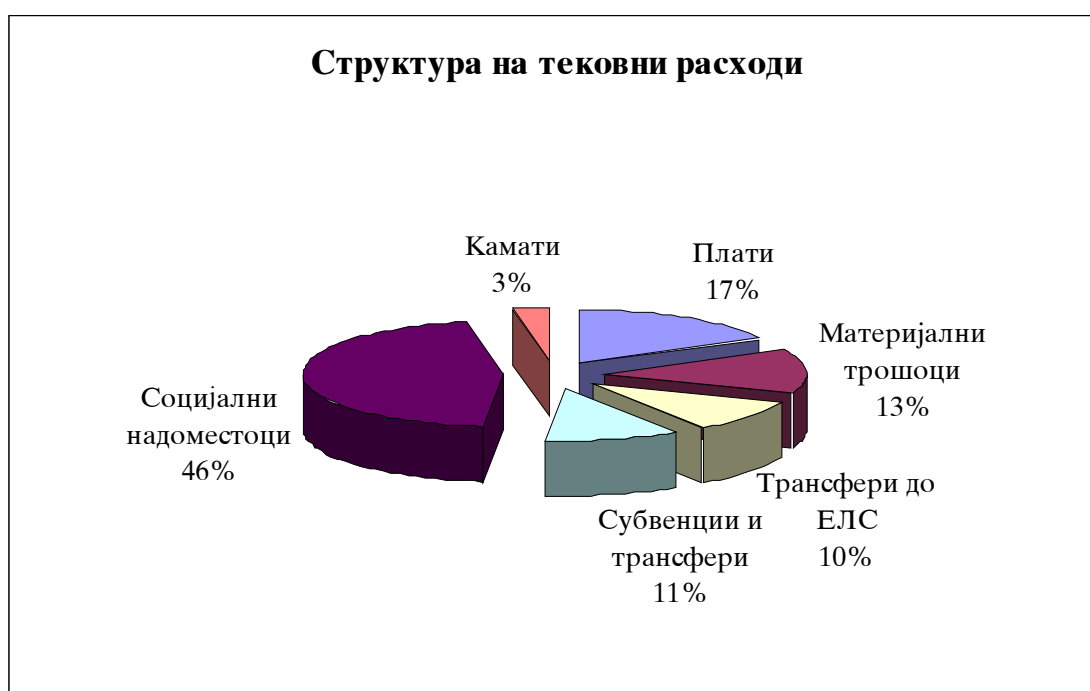
2.1.2 Проектирани расходи на Буџет на Република Македонија

Проекциите на *расходите* на државниот буџет за наредниот среднорочен период се подготвени врз база на следните клучни постулати:

1. Намалување на нивото на јавната потрошувачка и подобрување на нејзината структура. Така, просечното ниво на *консолидираниот Буџет* во наредниот среднорочен период изнесува околу 35% од БДП. Притоа, се предвидува структурно подобрување преку натамошно зголемување на учеството на капиталните расходи, за сметка на намалување на тековните расходи.

2. Во делот на расходите наменети за исплата на *плати и надоместоци* ќе продолжат политиките на стриктна дисциплина за новите вработувања во јавниот сектор, со простор за вработувањата поврзани со процесот на интеграција во ЕУ и реализација на Рамковниот договор. Во проекцијата вклучен е и ефектот од целосно имплементирање на втората фаза на фискалната децентрализација. Доколку економските услови го дозволат тоа, ќе продолжи политиката на зголемување на платите во јавниот сектор.

3. Врз основа на спроведување на реформи за подобро таргетирање на корисниците во сферата на социјалата и зоведување на трезорски систем и ДРГ систем во здравството, се очекува умерено намалување на учеството на *социјалните трансфери и здравствените услуги* (од 57% од тековните расходи во 2010 година на 55,3% во 2012 година, односно за 1,7 процентни поени помалку). Планираното ниво на социјални трансфери е согласно постојните законски решенија, со цел целосна и навремена исплата на социјалните надоместоци и обезбедување на материјалната состојба на корисниците на овие права.

Расходите за пензии се проектирани врз основа на оценетиот пораст на корисници на пензија и пресметаното усогласување на пензиите согласно проектираните индикатори за порастот на трошоците на живот и на платите во наредниот среднорочен период.

Околу 90% од вкупните расходи на Агенцијата за вработување во овој период ќе бидат наменети за исплата на правата по основ на невработеност, при што се очекува дека правото на паричен надоместок ќе ги користат околу 26 илјади лица, кое во суштина претставува задржување на исто ниво на бројот на корисници.

Во наредниот среднорочен период, околу 97% од вкупните расходи на Фондот за здравствено осигурување ќе бидат потрошени за услуги и надоместоци кои произлегуваат по основ на здравствено осигурување на населението. Во овие рамки земено е во предвид воведувањето на целосна здравствена заштита на населението од средината на оваа година. Во насока на засилена контрола и

ефикасно користење на средствата за здравствена заштита во наредната година се очекува да се отпочне со имплементација на здравствениот трезорски систем. Ова подразбира целосно интегрирање на вкупните приходи и расходи на јавното здравство во единствена здравствена трезорска сметка. На ваков начин покрај целосната примена на буџетските принципи ќе се овозможи целосен опфат на јавните здравствени приходи и нивно наменско користење.

Во рамките на среднорочните проекции на социјалните трансфери планирани се средства за редовно покривање на обврските на државата кон социјално најзагрозените семејства во вид на социјална помош, детски додаток, надоместоци по основ на права на инвалидизираните лица, воените и цивилните инвалиди и азилантите. Планираните реформи во социјалната сфера преку подобро таргетирање на категориите на корисници на овие права, како и планираните реформи во сферата на вработувањето и пазарот на работна сила, ќе придонесат кон постепено намалување на нивното учество во вкупните расходи.

Планираните реформи во земјоделскиот сектор ќе создадат услови за изградба на ефикасен и конкурентен земјоделски сектор и негова успешна интеграција во ЕУ. Овие реформи успешно ќе се реализираат преку зголемена финансиска поддршка на земјоделците, обезбедување на кредитни линии од Земјоделскиот кредитен фонд и развојот на пазарот за откуп на земјоделските производи преку формирање на откупни дистрибутивни центри. За таа цел, планирани се субвенции за земјоделците во износ од 100 милиони евра во 2010, 115 милиони евра во 2011 и 130 милиони евра во 2012 година.

Една од клучните квалитативни промени во структурата на буџетот на среден рок е зголемувањето на учеството на расходите за капитални инвестиции. Така, со цел остварување и одржување на позитивни стапки на економски раст планирано е зголемување на нивото на *јавни инвестиции*, кои во наредниот среднорочен период во рамки на вкупните расходи ќе учествуваат со 14,9% во 2010 година, 15,2% во 2011 и 15,4% во 2012 година.

Ваквото ниво на капитални расходи подразбира инвестиции пред се во патната, железничката и комуналната инфраструктура, подобрување на условите во образовниот и здравствениот систем, капитални инвестиции во здравството и казнено поправните установи, како и подигање на квалитетот на инфраструктурата во сферата на социјалата, културата и спортот. Во областа на патната инфраструктура ќе продолжи со имплементација проектот за реконструкција и рехабилитација на регионалните и локалните патишта, финансирани од странски кредити од Светска банка и ЕИБ. Истовремено, со буџетски средства ќе се изградат клучки за поврзување со ТИРЗ, како и потребни експропријациони активности и подготовка на проекти и студии. Во однос на железничката инфраструктура предвидено е продолжување на започнатите активности за обнова на возниот парк, модернизација на железничката пруга по должина на Коридор 10, додека за изградба на Коридор 8 ќе се обезбедат средства од странски извори. Инвестициите во енергетиката главно ќе се финансираат од странски извори, како и сопствени средства на енергетските компании. Во вкупниот износ на капитални инвестиции планирани се и средства за реконструкции и одржување на објектите во образованието, спортот, културата, детската и социјалната заштита. Истовремено, предвидени се средства за продолжување на тековните повеќе годишни проекти за кои веќе се превземени обврски за набавка на медицинска опрема во областа на здравството, информатичките технологии, транспортот и животната средина.

Во наредниот период планирано е продолжување на имплементацијата и отпочнување со реализација на повеќе проекти финансирани од странски кредити, кои во голема мера ќе придонесат за успешно заокружување на започнатите структурни и реформски процеси. Ефикасното користење на средствата обезбедени со заеми од меѓународните финансиски институции и билатерални кредитори ќе претставува основа за низа инвестициони активности и реформи кои се предвидени согласно договорите за заем, а кои ќе овозможат креирање на нови работни места и поволно деловно окружување.

Во делот на судството, реформите ќе продолжат да бидат поддржувани преку Проектот на Светска банка за имплементација на реформите во правниот и судскиот систем и институционална поддршка. Во насока на продолжување на реформите за заштита на имотно-правните односи и регистрација на имотните права, ќе продолжат активностите поврзани со реформи во катастарот поддржани со Проектот за катастар на недвижности и регистрација.

Во процесот на трансформација на здравството и зголемување на транспарентноста, ефикасноста и фискалната дисциплина на здравствениот сектор, со заем од Светската банка во текот на 2010 година ќе се финализираат реформите предвидени да се имплементираат со Проектот за управување со здравствениот сектор. Во фаза на подготовка е Проектот за реконструкција и доградба на 49 објекти на јавните здравствени установи, кој ќе се финансира со заем од Банката за развој при Советот на Европа.

Проектот за модернизација на образованието поддржан со заем од Светската банка и грант од Кралството Холандија обезбедува поддршка во децентрализираниот образовен систем. Банката за развој при Советот на Европа преку финансирање на Проектот за изградба на фискултурни сали во средните училишта ќе го подигне нивото на физичкото образование и негово усогласување со препораките на Советот на Европа.

Во делот на социјалната политика активностите се поддржани со Проектот за имплементација на социјалната заштита финансиран од Светската банка, чија основна цел е подобрување на ефективностата и ефикасноста на системот на социјална заштита преку подобрена администрација и долгорочна стабилност на пензискиот систем и подобро таргетирање и администрирање на другите готовински социјални надоместоци. Проектот за условени парични трансфери кој ќе започне оваа година и финансиран од Светската банка има за цел намалување на сиромаштијата на ранливите групи преку условување на постоечките парични надоместоци.

Во 2010 година ќе започне имплементацијата на Проектот за реконструкција на казнено-поправните установи, кој ќе се финансира со заем од Банката за развој при Советот на Европа. Со реализацијата на овој проект се очекува да се изврши реконструкција на пет казнено-поправни установи со што ќе се имплементираат стандардите предвидени во Европските затворски правила.

Проектот за изградба на станови за лица со ниски приходи и социјално загрозуени лица кој 50% ќе се финансира со заем од Банката за развој при Советот на Европа, има за цел обезбедување на пристап до соодветно домување и борба против сиромаштијата и социјалното исклучување.

Со Проектот за зајакнување на земјоделството и пристапување финансиран со заем од Светската банка ќе продолжат активностите во насока на создавање на модерен и конкурентен земјоделски сектор, што има особено значење за економскиот и социјалниот развој на земјата, во поддршката на Република Македонија во стекнувањето на апсорпциона моќ за користење на ИПА помошта од ЕУ и исполнување на условите за членство во ЕУ.

Активностите на Владата за подобрување на управувањето на локално ниво ќе бидат поддржани со Проектот за подобрување на општинските услуги финансиран со заем од Светската банка. Со Проектот кој започна со реализација во 2009 година, ќе им се овозможи на општините и јавните комунални претпријатија да финансираат комунални и инфраструктурни проекти.

Со цел подобрување на условите и подигнување на квалитетот на животот во руралните подрачја во Република Македонија, ќе се реализира Проектот за изградба, реконструкција и санација на канализациони и водоводни системи во руралните подрачја финансиран од KfW, со што ќе се обезбеди одржливо снабдување со вода за пиење на населението во избраните општини.

Во функција на ублажување на последиците од светската економска криза врз малите и средни претпријатија, во следните две години ќе продолжи со имплементација Проектот за финансирање на мали и средни претпријатија финансиран со 100 милиони евра од Европската инвестициона банка. Дополнително, се очекува овој проект да резултира со поддршка на нови проекти, нови вработувања и зголемена ликвидност во стопанството и зголемен извоз. Имплементатор на овој проект е Македонската банка за поддршка на развојот, која го пласира овој заем преку банките до крајните корисници.

2.1.3 Проектиран дефицит и негово финансирање

Согласно проекциите на приходите и расходите на Буџетот на Република Македонија, во наредниот среднорочен период планирано е одржливо ниво на фискален дефицит од 2,0-2,5% од планираниот БДП, кој во себе го вклучува дефицитот на Централниот буџет и Буџетот на Агенцијата за државни патишта. Дефицитот на Централниот буџет во периодот 2010-2012 година е планиран на ниво од околу 1,6% -2% од планираниот БДП (вклучувајќи ги и повлекувањата на кредитите на буџетските корисници на сопствените сметки кои предизвикуваат дефицит од околу 0,3% од БДП), додека Агенцијата за државни патишта е предвидено да оствари дефицит од 0,4%.

Финансирањето на дефицитот на Буџетот на РМ на среден рок воглавно ќе се обезбедува од странски извори, согласно политиката на помало домашно задолжување. Екстерните извори вклучуваат кредити од меѓународни финансиски институции (меѓу кои и Развоен кредит за буџетска поддршка од Светска банка во износ од 60 милиони долари), кредитни линии за финансирање на одделни проекти, како и задолжување на пазарот на капитал. Определбата е постепено да се намалува домашното задолжување преку државни хартии од вредност. Странското задолжување како извор на финансирање ќе го користат

буџетските корисници за конкретни проекти и Агенцијата за државни патишта согласно склучените договори за изградба на одделни делници од магистралните патишта.

во милиони денари

<i>Дефицит и извори за финансирање</i>	2010	2011	2012
Буџетски биланс	-10,462	-11,071	-9,604
Финансирање	10,462	11,071	9,604
Приливи	18,505	19,162	15,841
Приходи од приватизација	400	400	500
Домашно задолжување	3,989	3,500	3,000
Депозити	0	0	0
Странско задолжување	14,116	15,262	12,341
Одливи	8,043	8,091	6,237
Отплата на домашен долг	5,546	5,162	2,913
Отплата на странски долг	2,497	2,929	3,324

2.2 Буџет на локална власт

Во наредниот период ќе продолжи процесот на администрирањето на приходите на локалната власт согласно Европската повелба за локална самоуправа, односно правото општините самостојно да ја определуваат стапката на оданочување и износот на таксата. Согласно фискалните проекции за наредниот среднорочен период приходите на локалната власт се предвидуваат на ниво од околу 5,2% од БДП, во рамките на кои се очекува зголемување на сопствените приходи согласно законските решенија и подобрена наплата. Во наредниот период соодветен ефект се очекува и од законската можност за учество на приватниот капитал во јавниот сектор, преку јавно-приватно партнерство, што едновременно треба да претставува и поттик за подобрување на квалитетот на локалните услуги и пораст на приходите.

Генерално се предвидува фискалната децентрализација во среднорочниот период да навлезе во својата завршна фаза, односно пренесените надлежности во сите општини да се финансираат со блок дотации, што ќе придонесе и кон стабилизирање на приходите на локалната власт.

Во среднорочните проекции не се вклучени ефектите од евентуална промена на законските решенија сврзани со рекомпонирање на постојниот модел на финансирање или нови методологи со кои би се зголемиле изворните приходи или би се обезбедиле нови извори за финансирање на ЕЛС, освен промените предвидени со измените на Законот за финансирање на ЕЛС во однос на зголемување на процентот на ДДВ кој се трансферира од централната власт. Од сегашното ниво од 3% на 4,5%. Истовремено се превземаат активности за изнаоѓање начини за зајакнување на фискалниот капацитет на ЕЛС.

Користење на претпристапна помош на ЕУ

Република Македонија како земја кандидат за членство во ЕУ, има можност да користи значителна финансиска поддршка од Европската Унија преку петте компоненти од Инструментот за претпристапна помош - ИПА.

Согласно Повеќе-годишната индикативна финансиска рамка (МИФФ) која ја алоцира помошта на ЕУ по земји и компоненти, Република Македонија за

периодот 2007- 2012 година преку петте компоненти од ИПА ќе може да користи средства во износ од околу **31,1 милијарди денари** (505,3 милиони евра). Оваа финансиска рамка претставува буџет за планирање на помошта содржана во Повеќе-годишниот програмски документ (МИПД) кој опфаќа временски период од три години и се ревидира секоја година.

Проектите финансирани од ИПА ќе се спроведуваат централизирано и децентрализирано, што значи дека Република Македонија во рамките на државната администрација има воспоставен систем на институции кои се одговорни за програмирање, како и за правилно и ефикасно користење на добиените средства во рамките на ИПА. Како предуслов за децентрализираното спроведување на проектите е добивањето на акредитација од страна на Европската комисија. Европската комисија ја акредитираше националната структура за спроведување на Компонентата за регионален развој (во јули 2009 година) и Компонентата за развој на човечки ресурси (во октомври 2009 година). Одлука за добивање на акредитација на националната структура за првата ИПА Компонента се очекува во 2010 година.

Се до добивањето на акредитацијата, проектите од првите две компоненти на ИПА може да се спроведуваат централизирано, односно склучувањето на договорите и спроведувањето на проектите ќе го врши Делегацијата на Европската комисија во Република Македонија.

За користење на алокациите од Компонента **Помош при транзиција и институционална надградба** беа подготвени годишни Национални програми за Помош при транзиција и институционална надградба за 2007, 2008 и 2009 година, со кои ќе се овозможи поддршка на проекти во следниве области:

1. Добро владеење и владеење на правото: проекти кои имаат за цел исполнување на политичките критериуми, како што се проекти во областа на реформа на јавната администрација, градење на институциите и јакнење на капацитетите за децентрализирано управување со фондовите од ЕУ, правда и внатрешни работи. Во рамките на оваа компонента како врвен политички приоритет е опфатен проектот наменет за *Реформа на полицијата*.

2. Економски развој и социјална кохезија: проекти наменети за подобрување на инвестиционата клима, подобрување на административните капацитети на централно и локално ниво во областа на фискалната политика (наплата на даноци, контрола на трошоците и сл), институционална надградба во областа на регионалната политика како придонес за подобра имплементација на националните и регионалните развојни планови.

3. Acquis: проекти поврзани со законодавството на ЕУ во областа на јавните финансии, статистика, царинско работење, институционално зајакнување на капацитетите на регулаторните тела, дирекции и/ или инспекторати и управување со земјиштето.

4. Техничка помош: проекти наменети за поддршка при *Подготовка на проекти* (поддршка за изработка на тендерско досие и друга проектна документација како поддршка за реализација на компонентите 3, 4 и 5).

Со оглед дека Република Македонија нема добиено акредитација од Европската комисија за децентрализирано управување со ЕУ помошта од оваа Компонента, реализацијата на ИПА алокациите за 2007 и 2008 година, кои ќе се спроведат централизирано, не се планирани во Буџетот на Република Македонија. Меѓутоа, за проектите во рамките на овие две Програми за кои е задолжително националното кофинансирање, потребните средства се предвидени во Буџетот на Република Македонија.

Проектите кои ќе се финансираат во рамките на Програмата за Помош при

транзиција и институционална надградба за 2009 година, ќе се спроведуваат децентрализирано по добивањето на акредитација од страна на Европската комисија во 2010 година. За овие проекти, средствата за задолжително национално кофинансирање, како и ИПА средствата се предвидени во Буџетот на Република Македонија.

Втората компонента од ИПА - **Прекугранична соработка (СВС)** има за цел да ја зајакне соработката помеѓу пограничните региони на Република Македонија со сите соседни земји.

За користење на алокациите за прекугранична соработка со **Република Албанија** подготвена е Оперативна програма за периодот 2007-2013 година и истата е одобрена од страна на Европската комисија. Со оваа Програма се предвидува поттикнување на економскиот, социјалниот и развојот на животната средина, со ставање акцент на развој на туризмот.

Со оглед дека сеуште не е доделена акредитација од Европската комисија за децентрализирано спроведување на оваа Компонента, ИПА алокациите за 2007, 2008 и 2009 година ќе се спроведуваат централизирано, односно преку Делегацијата на Европската комисија. Со оглед на горенаведеното, ИПА средства нема да бидат планирани во Буџетот на Република Македонија, додека пак средствата за задолжително национално кофинансирање се предвидени во Буџетот.

Во поглед на прекуграничната соработка со **Република Бугарија** изготвена е Оперативна програма за периодот 2007-2013 година и истата е одобрена од страна на Европската комисија. Со оваа Програма се предвидува поттикнување на економскиот развој и социјалната кохезија како и подобрување на квалитетот на животот. Со оглед дека спроведувањето на тендерската постапка и вршењето на исплати за проектите од оваа Програма ќе се врши од страна на соодветните тела воспоставени во Република Бугарија, средствата од ИПА за периодот 2007-2009 година нема да бидат прикажани во Буџетот на Република Македонија.

За користење на алокациите за прекугранична соработка со **Република Грција** подготвена е Оперативна програма за периодот 2007-2013 година и истата е одобрена од страна на Европската комисија. Со оваа Програма се предвидува промовирање на економски одржлив развој преку поттикнување на претприемништвото и туризмот, како и заштита на природното и културното наследство.

Со оглед дека сеуште не е доделена акредитација од Европската комисија за децентрализирано спроведување на оваа Компонента, ИПА алокациите за 2007, 2008 и 2009 година ќе се спроведуваат централизирано, односно преку Делегацијата на Европската комисија. Со оглед на горенаведеното, ИПА средства нема да бидат планирани во Буџетот на Република Македонија, додека пак средствата за задолжително национално кофинансирање се предвидени во Буџетот.

Во рамките на оваа ИПА Компонента е и Транснационалната Програмата, чија главна цел е да се зајакне балансиран развој на териториите и територијална интеграција во рамките на оваа област. Главните активности на кои е фокусирана оваа Програма се однесуваат на иновациите кои директно придонесуваат кон балансиран развој, како и зајакнување на одржлив развој во урбаните средини.

Третата компонента на ИПА - **Регионален развој** има за цел да ја подготви земјата за користење на средствата од Структурните и Кохезионите фондови на ЕУ. Со Оперативната програма за регионален развој 2007-2009 година ќе се финансираат проекти во областа на транспортот (70-80% од вкупните алокации) и проекти во областа на животната средина (20-30% од вкупните алокации).

Двата големи проекти кои ќе се финансираат во рамките на оваа компонента се **Проектот за доизградба на коридор 10** и **Проектот за изградба на пречистителна станица во Прилеп**. Исто така, во рамките на оваа компонента се предвидени и помали проекти со кои би се изработиле студии од областа на транспортот и животната средина, како основа за подготовка на проекти кои би се финансирале во рамките на следната Оперативна програма за регионален развој.

Четвртата компонента на ИПА - **Развој на човечки ресурси** ќе ги поддржува проектите во областа на вработувањето, образованието и социјалната инклузија.

Проектите во областа на **вработувањето** имаат за цел привлекување и задржување на повеќе луѓе на работа преку понатамошен развој на Агенцијата за вработување (подобрување на информатичката инфраструктура), поддршка при спроведување на Стратегијата за вработување, подобрување на состојбата на младите луѓе, жените и подолгорочно невработените лица на пазарот на труд.

Проектите во областа на **образованието** се насочени кон инвестиции во човечки капитал преку подобрување на образовниот процес во насока на негово прилагодување на потребите на пазарот на труд како и подеднаков пристап за сите етнички заедници до образовните институции.

Во областа на **социјалното вклучување** помошта е насочена кон зајакнување на интегрирањето на луѓе со посебни потреби, развој на инфраструктура за алтернативни форми на социјални услуги за унапредување на социјалната вклученост, интегрирање на малцинствата како и активно учество на граѓанскиот сектор.

Со оглед дека Европската комисија додели акредитација на националните структури за децентрализирано спроведување на Компонентата за регионален развој (во јули 2009 година) и Компонентата за развој на човечки ресурси (во октомври 2009 година), првите договори од овие Компоненти се очекува да се склучат во 2010 година.

Компонентата - **Рурален развој** ќе поддржува проекти кои ќе овозможат достигнување на стандардите на ЕУ воспоставени во областа на земјоделското производство, преработката на храна и руралниот развој.

Помошта преку оваа компонента е насочена кон поддршка на проекти поврзани со *инвестиции во земјоделски и преработувачки капацитети и маркетинг на земјоделски производи и риба*. Со овие инвестиции ќе се оствари подобрување на квалитетот и сигурноста на храната и добитокот, зголемена конкурентност на фармерите преку употреба на модерни производствени технологии и намалени производни трошоци, промовирање на еколошки методи на производство, подобрување на перформансите на земјоделските претпријатија во примарното производство и маркетингот со цел достигнување на стандардите на ЕУ во областа на заштитата на животната средина, јавната здравствена состојба (квалитет и сигурност на храната), сигурност при работа, отворање на нови пазари, подобрување на управувањето со животинскиот отпад и отпадните води, како и креирање нови вработувања.

Мерките за *Диверзификација и рурален развој* ќе се остварат преку поддршка на руралниот туризам, поддршка на малите и средни претпријатија за модернизација на фармерското производство, обновување/ адаптирање на инфраструктурата, поттикнување на традиционалните занаетчиства, поддршка на руралните и земјоделски услуги (воспоставување на работилници за одржување и поправка на земјоделските машини и алати, изградба на младински центри, детски игралишта, набавка на канцелариска опрема).

4. ДВИЖЕЊЕ НА ЈАВНИОТ ДОЛГ

Согласно **Националната методологија** и методологијата на Меѓународниот Монетарен фонд, јавниот долг⁴ на крајот од октомври 2009 година изнесува **2.009,5 милиони ЕУР, или 31,1%** од БДП. Државниот долг⁵ на крајот на октомври 2009 година изнесува 1.548,0 милиони евра, односно 23,9% од БДП. Според тоа, согласно меѓународните стандарди Република Македонија има исклучително ниско ниво на државен долг. Имено, Мастришкиот критериум на ЕУ предвидува долгот на општата Влада да не смее да надмине 60% од БДП. Според тоа, Република Македонија спаѓа во групата на ниско задолжени земји.

Ниското ниво на државен долг, кое е резултат на предвремената отплата на кредити во економски добрите години (2007 и 2008), и овозможува на Република Македонија фискален простор за извесно задолжување со цел во услови на пролонгирана светска економска криза, да се поддржува повисоко ниво на економска активност. Врз таа основа, се проектира нивото на јавен долг во следните три години да бележи умерен пораст, достигнувајќи 28,0% од БДП на крајот од 2012 година. Ваквото зголемување на државниот долг е резултат на новите инвестиции од областа на патната и железничката инфраструктура, инвестиции во здравствената инфраструктура и енергетиката, изградба на водоводи и канализации, спортски објекти, изградба на социјални станови како и инвестиции во областа на образованието. Во секој случај, предвиденото ниво на државен долг е одржливо на долг рок, односно е во рамките на долгорочниот таргет за државниот долг (да не надминува 30% од БДП). На тој начин, Република Македонија останува во групата на ниско-задолжени земји.

	2010	2011	2012
Државен долг во мил. евра	1798,0	1984,5	2144,8
Државен долг како % од БДП	26,8%	27,9%	28,0%

Активното управување со јавниот долг на Република Македонија продолжува и во наредниот период, при што примарна цел е ефикасно финансирање на потребите на државата со прифатливо ниво на трошок и ризик на среден рок, како и намалување на чувствителноста на портфолиото на долгот од негативните движења на меѓународните финансиски пазари.

Согласно Стратегијата за управување со јавен долг, движењето на јавниот долг е лимитирано со среднорочните таргети. Како среднорочни таргети кои се користат за градење на рамка на движење на јавниот долг се поставени:

-Нивото на државниот долг во наредните три години да не надминува 30% од бруто домашниот производ.

-Нивото на вкупниот јавен долг во наредните три години да не надминува 40% од бруто домашниот производ.

-Учеството на надворешниот јавен долг во вкупниот јавен долг за наредните три години да се движи во распон од 70-80%.

-Износот на гарантираниот јавен долг во наредните три години да не надмине ниво од 10% од бруто домашниот производ.

⁴ **Јавен долг** е државниот долг и долгот на јавните претпријатија и трговски друштва кои се во целосна или доминантна сопственост на државата, општините, општините во градот Скопје и градот Скопје и на Народна банка на Република Македонија.

⁵ **Државен долг** се сите финансиски обврски создадени со задолжување на Република Македонија, вклучувајќи го долгот на општините, општините во градот Скопје и градот Скопје, не вклучувајќи го долгот на јавните претпријатија и трговските друштва кои се во целосна или во доминантна сопственост на државата општините, општините во градот Скопје и градот Скопје и на Народна банка на Република Македонија

- Учеството на евро долгот во вкупниот јавен долг да биде на ниво од 70% (со максимално дозволено отстапување од +/- 5 процентни поени)
- Учеството на долгот во денари во вкупниот јавен долг да биде на ниво од 13% (со максимално дозволено отстапување од +/- 3 процентни поени).